

Asia: VN/31003/2025

Lausuntopyyntö valtioneuvoston asetuksesta valtionavustuksesta työvoimaviranomaiselle työttömien nuorten työllistämiseen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Into kiittää mahdollisuudesta lausua. On hyvä, että hallitus on herännyt nuorten aikuisten vaikeutuvaan työmarkkinatilanteeseen ja ryhtynyt pohtimaan kohdennettuja keinoja sen helpottamiseksi. Nuorisotyöttömyyden vähentäminen ja nuorten työllistymisen tukeminen on kiistatta asia, jota ilman ei voida rakentaa hyvää tulevaisuutta. Päästäkseen kiinnittymään työelämäänsä nuoret joutuvat nyt usein ylittämään aivan liian korkeita kynnyksiä, ja moni jää ulkopuolelle. Mikäli työkokemusta tai suhteita työpaikkoihin ei vielä juuri ole, ovat saavutettavat työllistymismahdollisuudet vähissä. Pelkän peruskoulun varassa olevalla nuorella ilman työkokemusta on työttömyyden pitkittyessä tilastollinen todennäköisyys työllistyä seuraavan vuoden aikana vain 14 %.

Ehdotettu setelimalli kohdentuu lain perusteluissa mainittuun rakennetyöttömyyteen heikosti tai korkeintaan sattumanvaraisesti. Tällaisenaan esityksen kuvaama nuorten työllistymisaseteliä ja siihen liittyviä järjestelyjä ei voida pitää laajemmin kannatettavina. Mikäli järjestelyn avulla onnistutaan työllistämään arvioiden mukaiset 3300-4400 nuorta työtöntä, tällä ei voi katsoa olevan juuri vaikutuksia yli 90%:iin nuorista työttömistä. Kohdennus nuorten kohderyhmän sekä menetelmien suhteen olisi siis syytä asettaa erityisen tarkkaan, mitä ei esityksessä nyt tapahdu. Pelkkä ikä tai pitkittynyt työllistymishaaste ei nykyisessä työmarkkinatilanteessa perustele satunnaiskohdennusta.

Ehdotetun kaltainen työllistymisaseteli ei ole tosiasiallisesti toimiva keino kuin rajatulle nuorten kohderyhmälle. Työllistymisaseteli soveltuu aiempiin työllistymisasetelikokeiluihin (Sanssi, jne.) tukeutuen pääasiallisesti niille nuorille, jotka ovat periaatteessa jo lähellä avoimia työmarkkinoita, ja joilta puuttuu vaikean työllisyystilanteen takia nyt lähinnä mahdollisuus päästä osoittamaan kykyjään työelämän puitteissa. Pelkästään avoimille työmarkkinoille ovia avaavasta työllistymisasetelistä ei ole kestäväksi ja sosiaalisesti vahvistavaksi ratkaisuksi nuorille aikuisille, jotka ovat työttömyytensä lisäksi heikossa työmarkkina-asemassa erinäisistä syistä (esim. vaikeat perhe- ja

elämäntilanteet, pitkään jatkunut tai ylisukupolvinen vähäosaisuus, toimintakyvyn rajoitteet, arjenhallinnan ja itseohjautuvuuden haasteet). Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajojen tiedon mukaan pelkän peruskoulun varassa olevat nuoret – joille työllistymisaseteliä myös nyt tarjoillaan ratkaisuksi – kuuluvat lähinnä jälkimmäiseen joukkoon.

Monella jo pidempään työn ja koulutuksen ulkopuolella olleella nuorella olisi siis tarve vastaanottavalle ja nuorimyönteiselle työ- tai valmennusyhteisölle, kokonaisvaltaiselle arjenhallinnan tuelle, sosiaaliselle vahvistamiselle sekä rinnalla kulkevalle työotteelle. Heidän työllistämisensä määräaikaaisesti avoimille työmarkkinoille ei vielä ole kestävä, elämäntilanteita pitkäjänteisesti eteenpäin vievä ratkaisu. Tähän kohtaan tarvittaisiin enemmänkin kokonaisvaltaista tukea ja ohjausta – heidän kykyihinsä ja tarpeisiinsa yksilöllisesti räätälöityä, ja esimerkiksi valmennusta sisältäviä, työelämämahdollisuuksia. Petteri Orpon hallitus on useilla aiemmillä päätöksillään heikentänyt tällaista palvelua.

Into katsoo, että esitetyn tyyppisen vain avoimille työmarkkinoille tarkoitetun ja valmennuksista tms. tukijärjestelyistä irrallaan toimivan työllistymisasetelin voisi kohdentaa huomattavasti nyt esitettyä vaikuttavammin. Työllistymisasetelin nuorten kohderyhmää voisi rajata siten, että setelioikeus tarjottaisiin vain ammatillisen perustutkinnon suorittaneille (esim. viimeisen kolmen vuoden aikana valmistuneille) ja työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneille nuorille, joille tehdyssä palvelutarpeen arvioinnissa työvoimaviranomainen ei ole todennut työ- ja toimintakykyyn mainittavasti vaikuttavia asioita.

Näillä ammatillisen tutkinnon suorittaneilla työttömillä nuorilla – joita myös on tällä hetkellä Suomessa merkittävässä määrin – voi katsoa arjenhallinnan olevan kunnossa niin, että juuri heidän työeläpolkunsu erityisesti hyötyisi työkokemuksen lisäämisestä ja avoimille työmarkkinoille työllistymisen tuesta työllistymisasetelin avulla. Vähänkin aikaa kestänyt työttömyysjakso voi aiheuttaa ammatillisesta koulutuksesta vastavalmistuneille merkittäviä kerrannaisvaikutuksia, kun he eivät pääse hyödyntämään koulutuksessa oppimaansa eivätkä voi kunnolla kiinnittyä oman alansa ammatillisiin verkostoihin, jolloin vielä usein hauras ammatti-identiteetti, tötaito ja tulevaisuususkko alkavat heikentyä, haitallisin seurauksin.

Setelin toteutus ja toimeenpano voidaan myös rakentaa keinoiltaan olennaisesti nyt esitettyä monipuolisemmaksi. Työllistymisasetelin hyödyntäminen rakennetyöttömyyteen vaikuttamisen kannalta osuvammin avautuisi, mikäli setelijärjestelyin tuettaisiin erityisesti sellaisia työsuhteita, joissa työllistetyllä nuorella olisi nimetty, työpaikalta käsin toimiva tai sinne jalkautuva ohjaus- tai valmennustyöntekijä sekä mahdollisuus osoittaa osaamistaan opinnollistetuissa työtehtävissä siten, että he saisivat osaamistodistuksia näistä näytöistä.

Tämä edellyttäisi työllistymisasetelin tuella nuoria palkkaavien yritysten yhteistyötä koulutuksen järjestäjien sekä nuorten työpajojen tai muiden matalan kynnyksen valmennuspalveluiden kanssa. Setelijärjestelyjä varten luodut paikalliset yhteistyörakenteet tukisivat kyseessä olevien tahojen

keskinäistä verkostoitumista ja nuorten työelämäpoluille hyödyllistä monialaista yhteistyötä myös työllistymisaseteliin liittyvän valtionavustuskauden päätyttyä, eli 30.4.2027 jälkeenkin. Näin valmennuksen ja opinnollistamisen mahdollisuuden sisältävä työllistymisaseteli tuottaisi laajempia ja rakenteellisesti kauaskantoisempia vaikutuksia kuin hallituksen nyt esittämä, ainoastaan työllistettävän nuoren ja työnantajan välistä palkkatyösuhdetta lyhytaikaisesti kannatteleva malli.

Into pitää keskeisenä, että nuorten palvelutarpeita arvioitaisiin työllisyys- ja sosiaalipalveluissa nykyistä yksilöllisemmin. On myös varmistettava, että nuoret voivat päästä tarpeitaan vastaaviin palveluihin ilman kohtuuttomia odotuksia tai epäselvyyksiä siitä, millaisiin palveluihin osallistumiseen he ovat työttömyytensä aikana oikeutettuja ilman erityisiä selvityspyyntöjä. Nyt nuorten tarvitsemia palveluita on vähennetty, kestoja lyhennetty (esim. työkokeilu 12 kuukaudesta kuuteen kuukauteen) sekä niiden tarjoamisen mahdollisuuksia rajoitettu. Erityisesti vajeita on arjenhallinnan ja elämänhallinnan vahvistamiseen keskittyvistä ryhmämuotoisista palveluista. Suomessa on ajauduttu merkittäviin valtakunnallisiin rakenteellisiin ongelmiin, jotka vaikeuttavat matalan kynnyksen palvelujen toimintaedellytyksiä, palvelujen tarjoamista niitä tarvitseville sekä niihin ohjautumista työllisyys- tai sosiaalipalveluista. Kuntouttavaa työtoimintaa tai vastaavaa palvelua on lisättävä, työkokeilun kestoja pidennettävä ja luotava uusi, nuorisotyölliselle työotteelle rakentuva työpajatoimenpide. Palkkatukeen, jonka kanssa tämä esitetty seteli vaikuttaa olevan vahvasti päällekkäinen tukimalli, pitäisi toimivana ja laajasti tunnettuna työllistämisen tuen mallina pitäisi panostaa enemmän.

Into siis kannattaa nuorten työttömyystilanteen ratkaisemista, mutta tässä ehdotettu pistemäinen, lyhytkestoinen ja vaikeassa työllisyystilanteessa olevien nuorten tosiasialliseen tuen tarpeeseen vastaamaton malli ei ole perusteltu. Siihen kohdennettavat varat voitaisiin käyttää paremmalla valmistelulla ja harkinnalla, monialaisen yhteistyön keinoin jo olemassa olevissa palvelurakenteissa, kuten palkkatuen, Ohjaamojen, työpajatoimijoiden ja koulutuksen järjestäjien puitteissa huomattavasti vaikuttavammin.

Kontio Timo

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry